

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 74/98

Ústavný súd Slovenskej republiky v Košiciach v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Tibora Šafárika a sudcov JUDr. Richarda Rapanta a JUDr. Viery Mrázovej na neverejnom zasadnutí senátu 22. septembra 1999 o prijatom podnete mesta Kremnice, zastúpeného komerčným právnikom JUDr. Antonom Vaským, Kremnica, J. Horvátha 902/34, vo veci porušenia základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prieťahov upravenom v čl. 48 ods. 2 prvej vete Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu v Martine vo veci vedenej na tomto súde pod sp. zn. 11 C 142/96 takto

r o z h o d o l :

Okresný súd v Martine v konaní o určenie a vydanie vlastníctva mesta Kremnice sp. zn. 11 C 142/96 p o r u š i l základné právo mesta Kremnice na prerokovanie vecí bez zbytočných prieťahov upravené v čl. 48 ods. 2 prvej vete Ústavy Slovenskej republiky.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky v Košiciach (ďalej len „ústavný súd“) bol 8. septembra 1998, prostredníctvom primátora ako štatutárneho orgánu, doručený podnet mesta Kremnice (ďalej len „navrhovateľ“), v ktorom namietal, že Okresný súd v Martine svojím doterajším postupom v konaní vo veci sp. zn. 11 C 142/96 porušuje jeho základné právo ako účastníka tohto konania - žalobcu podľa čl. 48 ods. 2 prvej vety Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“).

Na preukázanie svojho tvrdenia, že príslušný okresný súd takmer nekoná, lebo „po vyše troch rokoch od doručenia žaloby sa uskutočnili len dve pojednávania, pričom celkový prístup súdu ku konaniu možno hodnotiť ako nedostatočný“ predložil ústavnému súdu viaceré listinné dôkazy. Rovnako preukázal, že sa domáhal riadneho a včasného prerokovania označenej veci formou sťažnosti podľa zákona č. 80/1992 Zb. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky, štátnej správe súdov, vybavovaní sťažností a o voľbách prísediacich (zákon o štátnej správe súdov), adresovanej Okresnému súdu v Martine i Krajskému súdu v Žiline, ale i žiadosťou o zjednanie nápravy, ktorú zaslal ministrovi spravodlivosti Slovenskej republiky.

Ústavný súd listom z 3. decembra 1998 adresovaným jeho predsedovi vyzval Okresný súd v Martine, aby sa v lehote 21 dní od doručenia tohto podnetu navrhovateľa k nemu písomne vyjadril. Na žiadosť okresného súdu bola mu lehota predĺžená do 6. februára 1999 z dôvodu, že súdny spis sa nachádzal na Ministerstve spravodlivosti Slovenskej republiky. Napriek tomu, že spis bol okresnému súdu vrátený, ani v tejto lehote nebolo ústavnému súdu vyjadrenie doručené. Neskôr (22. februára 1999) bol podľa informácie okresného súdu súdny spis odoslaný Krajskému súdu v Žiline na konanie o odvolaní žalovaného proti rozhodnutiu o predbežnom opatrení, a preto nemohol byť poskytnutý ústavnému súdu k nahliadnutiu podľa § 31 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 293/1995 Z. z. (ďalej len „zákon č. 38/1993 Z. z.“). Stalo sa tak až v apríli 1999 a ústavný súd po štyroch dňoch zapožičania spis vrátil Krajskému súdu v Žiline.

Okresný súd v Martine (ďalej len „okresný súd“) vo svojom vyjadrení k podnetu navrhovateľa doručenom ústavnému súdu 16. februára 1999 uviedol, že

žaloba doručená tomuto súdu (22. augusta 1995) bola zapísaná do registra Ne ako návrh neúplný, pretože „z petitu žaloby nebolo zrejmé, čoho sa navrhovateľ domáha, resp. boli spojené dve práva, a to určiť vlastníctvo a uložiť odporcovi povinnosť spísať protokol o prechode vlastníctva na navrhovateľa (podľa súdnej praxe existuje žaloba na určenie vlastníckeho práva alebo žaloba na vydanie veci - kde ako prejudiciálnu otázku skúma súd titul na vydanie veci)“.

Okresný súd teda postupoval podľa § 114 O. s. p. a návrh zaslal na vyjadrenie odporcovi (20. 9. 1995) „s tým, že na pojednávaní by boli odstránené nedostatky žaloby, resp. upravený návrh“.

Prvé pojednávanie vo veci bolo vytýčené na 29. máj 1996, avšak pre práceneschopnosť odporcu bolo odročené a uskutočnilo sa 12. júna 1996.

Ešte pred prvým pojednávaním, ktoré sa malo uskutočniť 29. mája 1996, žalobca (mesto Kremnica) listom z 10. mája 1996 čiastočne upravoval návrh a na pojednávaní 12. júna 1996 opäť skonštatoval, že návrh doplní, prípadne navrhne aj nových účastníkov. Urobil tak 8. júla 1996 okresnému súdu doručeným návrhom na zmenu žaloby a rozšírenie účastníkov (petit znel na určenie vlastníctva mesta k nehnuteľnostiam k dátumu 31. 12. 1949). Súd vo vyjadrení uviedol, že na podanie takéhoto návrhu navrhovateľ nepreukázal naliehavý právny záujem. Okruh účastníkov bol rozšírený o Ministerstvo obrany Slovenskej republiky Bratislava a Vojenskú ubytovaciú a stavebnú správu Banská Bystrica (bez bližšieho označenia).

Nekonanie súdu vo veci od 12. júna 1996 do 31. decembra 1996 bolo podľa vyjadrenia súdu zapríčinené čerpaním dovolenky a výkonom stáže sudcu, ktorý vec prejednával na Krajskom súde v Banskej Bystrici.

Tretí termín pojednávania o veci bol určený na 19. február 1997, ale sa neuskutočnil pre ospravedlnenú neúčasť žalovaného. Termín ďalšieho pojednávania bol určený na 5. marec 1997, a že vo veci nebolo ani vtedy rozhodnuté, spôsobil podľa vyjadrenia súdu žalobca, keď svojou žiadosťou o opätovnú zmenu návrhu požiadal súd, aby rozhodoval o pôvodnom návrhu, kde žiadal určiť vlastníctvo a uložiť spísať protokol o prechode vlastníckeho práva. Presne označil nového účastníka konania na strane žalovaného v 2. rade Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, ktorého súd uznesením pribral do konania a zaslal mu návrh na vyjadrenie

(23. mája 1997 a opakovane 29. septembra 1997). Z týchto nových skutočností v konaní bolo pojednávanie z 19. februára 1997 odročené na neurčito.

Na základe požiadania zástupcu Vojenského úradu pre právne zastupovanie Bratislava z 23. apríla 1998 okresný súd vyzval žalobcu (30. apríla 1998) o predloženie príloh žaloby, ktoré pri návrhu na rozšírenie účastníkov neboli ako listinné dôkazy k žalobe predložené.

Vo vyjadrení okresného súdu bolo bez bližšieho vysvetlenia konštatované, že od 5. augusta do 25. augusta 1998 bol spis na Krajskom súde v Žiline. V tomto čase -10. augusta 1998 Okresnému súdu v Martine bol opäť doručený nový návrh (zmena), v ktorom navrhovateľ žiadal vydať nehnuteľnosti; tento návrh (zmena) bol na vyjadrenie účastníkom konania (žalovaným) okresným súdom zaslaný 2. októbra 1998. Navrhovateľ však 30. novembra 1998 doručil súdu ďalšie upresnenie predmetu žaloby a čiastočné späťvzatie žaloby. V dôsledku podania návrhu navrhovateľa z 10. decembra 1998 na vydanie predbežného opatrenia bolo 22. decembra 1998 prijaté uznesenie o jeho vydaní.

Okresný súd v závere svojho vyjadrenia konštatoval, že celú dobu konal vo veci, avšak zo strany navrhovateľa (mesta Kremnice) bol „zásadným spôsobom 3 x menený návrh, jedenkrát menšia zmena“. Okrem toho bol na žiadosť žalobcu upravený okruh účastníkov konania. Uviedol, že „pojednávanie doteraz bolo vytýčené štyrikrát“. Bol toho názoru, že práve pre postup navrhovateľa (zmeny návrhov, pribratie účastníkov) okresný súd doteraz vo veci nerozhodol. „Navrhovateľ po každom pojednávaní mení postup a petit žaloby. Pretože je zastúpený profesionálom (komerčným právnikom), súd voči nemu nemá poučovaciu povinnosť (§ 5 O. s. p.). Napriek tejto skutočnosti bol zástupca navrhovateľa vedený k tomu, aby riadnym spôsobom formuloval svoj nárok a tento žiadal priznať žalobou v zmysle Občianskeho súdneho poriadku.“ Ako dôvod, že sudca so spisom častejšie nepracoval, súd uviedol, že tento sudca „len v 'C' agende za roky 1997, 1998 mal nápad 1 100 vecí“. Všetky uvedené skutočnosti pokladal okresný súd za objektívne prekážky, prečo doteraz nebolo rozhodnuté vo veci.

Ústavný súd podľa § 31 zákona č. 38/1993 Z. z. vykonal dôkazy potrebné na zistenie skutkového stavu veci a pri rozhodovaní o podnete navrhovateľa (v konaní pred okresným súdom „žalobca“) vychádzal z obsahu podnetu, k nemu pripojených

dôkazných listín, vyjadrenia Okresného súdu v Martine a z obsahu súdneho spisu sp. zn. 11 C 142/96. Pre právny záver uvedený vo výroku rozhodnutia ho viedli najmä skutočnosti uvedené v nasledujúcich častiach rozhodnutia.

Mesto Kremnica sa podľa zákona č. 138/1991 Zb. o majetku obcí v znení neskorších predpisov domáhalo na Okresnom súde v Martine v súdnom konaní vedenom na tomto súde pod sp. zn. 11 C 142/96 určenia vlastníctva mesta ku konkrétnym pozemkom (podľa identifikácie uvedenej v žalobe) o výmere 10 tisíc ha vrátane lesných porastov na týchto pozemkoch v k. ú. Sklené Teplice s odôvodnením, že mesto do 31. decembra 1949 bolo podľa priložených dôkazov vlastníkom lesného komplexu v uvedenej výmere. Ďalej v petite žaloby žiadalo, aby okresný súd rozhodol o tom, že žalovaný „Vojenské lesy a majetky, š. p. Pliešovce ako doterajší užívateľ týchto pozemkov je povinný s navrhovateľom spísať písomný protokol o prechode vlastníctva týchto pozemkov na navrhovateľa, a to do 15 dní od právoplatnosti tohto rozsudku“.

V odôvodnení tejto časti žaloby žalobca uviedol, že „po r. 1948 zákonom č. 279/1949 Zb. o finančnom hospodárení národných výborov došlo k poštátňaniu mestského (obecného) majetku a mestské lesy mesta Kremnice sa stali tzv. národným majetkom vo vlastníctve štátu; v tom období teda došlo k prechodu vlastníctva na štát zo zákona“. Žalobca žiadal tiež oslobodenie od súdnych poplatkov „v zmysle zákona č. 89/1993 Z. z., lebo ide o konanie verejného a spoločensky prospešného záujmu“.

Žaloba bola okresnému súde doručená 22. augusta 1998, avšak pre vady podania bola zapísaná do registra takýchto žalôb, t. j. do registra Nc. V čase, keď bola žaloba ešte v registri Nc, okresný súd 3. októbra 1995 vyzval žalovaného (Vojenské lesy a majetky, š. p. Pliešovce) o vyjadrenie; toto mu bolo doručené 14. októbra 1995 a mestu Kremnica na jeho žiadosť z 3. januára 1996 zaslané 16. apríla 1996.

Žaloba bola zaradená do registra „C“ pod č. 11 C 142/96 s tým, že jej nedostatky sa odstránia na prvom pojednávaní, termín ktorého bol určený na 29. máj 1996.

Pre neprítomnosť účastníkov konania (ako vyplýva zo zápisnice) bolo pojednávanie odročené na 12. jún 1996. Na tomto pojednávaní sudca navrhol

mimosúdne urovanie sporu. Žalobca trval na súdnom konaní, žalovaný namietal nesprávnosť označenia účastníkov s tým, že žalovaný má byť štát, teda Slovenská republika, lebo štátny podnik je len správca nie vlastník nehnuteľnosti. Spochybnil tiež vlastníctvo mesta k niektorým nehnuteľnostiam uvedeným v žalobe. Zástupca žalobcu uviedol, že žalobu „po zvážení“ doplní a niektoré veci prekonzultuje so zástupcami odporcu. Okresný súd určil žalobcovi trojtýždňovú lehotu na doplnenie žaloby a ďalšie pojednávanie odročil na neurčito.

Žalobca doplnil žalobu 8. júla 1996 doručením návrhu na zmenu petitu podľa § 95 ods. 1 O. s. p., v ktorom žiadal, aby bolo určené len vlastníctvo mesta Kremnice k 31. decembru 1949 k pozemkom, ktoré sa v súčasnej dobe podľa identifikácie príslušného katastrálneho úradu z 8. februára 1993 nachádzajú v užívaní žalovaného. Podľa § 91 ods. 1 O. s. p. rozšíril okruh účastníkov konania o štát - Slovenskú republiku a o Vojenskú ubytovaciu a stavebnú správu, š. p. Banská Bystrica. Súčasne uviedol, že za štát by malo konať Ministerstvo obrany Slovenskej republiky a pripojil jeho adresu.

Mesto Kremnica (žalobca) sa listom primátora z 11. decembra 1996 obrátilo na okresný súd, aby „v konaní pokračoval, ak riadnemu postupu nebránia nejaké prekážky, lebo bolo len jedno pojednávanie 12. júna 1996, čo vo vlastníckych vzťahoch oboch účastníkov vyvoláva stav neistoty“. Aj keď v liste poukázal, že pojednávanie (12. júna 1996) bolo odročené „z dôvodov poplachu CO“, v zápisnici o pojednávaní sa táto skutočnosť neuvádza, naopak išlo o neprítomnosť účastníkov konania a o nedostatky žaloby, ktoré mal žalobca v lehote 3 týždňov odstrániť, čo je zrejmé aj z ďalšieho postupu súdu.

Druhé pojednávanie vo veci bolo vytýčené na 19. február 1997. Žalovaný žiadal o jeho odročenie a určenie nového termínu pojednávania v jeho prítomnosti. Okresný súd žiadosti nevyhovel a pojednávanie sa uskutočnilo za prítomnosti primátora mesta Kremnica a jeho zástupcu. Žalovaný však poslal okresnému súdu vyjadrenie k návrhu na zmenu petitu žaloby z 26. júna 1996 a žiadal návrh zamietnuť v celom rozsahu s odôvodnením, že „aj žalobca viackrát zdôvodňuje, že vlastnícke právo k sporným nehnuteľnostiam nadobudol na základe zákona, mal by podať žalobu na plnenie, nie na určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam“.

Na treťom pojednávaní 5. marca 1997 boli prítomní účastníci aj ich zástupcovia. Skôr, ako súd začal konať, bolo doručené (krátkou cestou) spomínané vyjadrenie žalovaného žalobcovi. Zástupca žalobcu v tejto súvislosti na pojednávaní uviedol: „My na doplnení návrhu v celom rozsahu netrváme. Žiadame, aby súd konal o našom pôvodnom návrhu a určil, že mesto Kremnica je vlastníkom nehnuteľností uvedených v návrhu, a že odporca má povinnosť spísať písomný protokol o prechode vlastníctva k nehnuteľnostiam.“ Za odporcu v druhom rade navrhol len Ministerstvo obrany Slovenskej republiky (s touto zmenou účastníkov súd súhlasil). Žalobca bol súdom zaviazaný, aby mu predložil rovnopis žaloby, ktorý bude doručený odporcovi v 2. rade na vyjadrenie. Pojednávanie bolo odročené na neurčito.

Žaloba, ktorá obsahovala petit rovnakého znenia ako pôvodná (zo 17. augusta 1995 a doručená okresnému súdu 22. augusta 1995), teda bez zmeny uskutočnenej listom z 26. júna 1996 len s doplnením odporcu v 2. rade - Slovenská republika, Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, bola okresnému súdu doručená 10. marca 1997 listom žalobcu z 5. marca 1997.

Mesto Kremnica (žalobca) 13. marca 1997 predložilo iniciatívne okresnému súdu návrh na dokazovanie, a to prizvaním znalca, aby tento posúdil, kto bol k 31. decembru 1949 vlastníkom nehnuteľností žalovaným namietaných ako sporných (vyjadrenie z 19. februára 1997). Navrhol, aby znalecký posudok vypracovala niektorá z ním označených inštitúcií, alebo podľa alternatívneho návrhu, ktorý uviedol v liste z 26. júna 1996 (prvý doplnok žaloby), aby „súd namiesto posudku znalca požiadal o odborné vyjadrenie k § 127 ods. 4. O. s. p. Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky ako ústredný orgán štátnej správy na úseku katastra“.

Doplnená žaloba doručená okresnému súdu 10. marca 1997 bola okresným súdom 23. mája 1997 odoslaná na vyjadrenie odporcovi v 2. rade a opätovne 30. septembra 1997 (bez bližšieho dôvodu). Žalovaný v 1. rade Vojenské lesy, š. p., Pliešovce medzitým (26. marca 1997) oznámil okresnému súdu zmenu zástupcu.

Okresný súd v apríli 1998 vyzval žalobcu (mesto Kremnica), aby mu doručil prílohy k žalobe pre odporcu (žalovaného) v 2. rade, a tiež pre Vojenský úrad pre právne zastupovanie Bratislava. Tento tak urobil 6. apríla 1998 spolu s ďalšími listinami na dôkaz svojich tvrdení uvedených v žalobe, a to znalecký posudok

vypracovaný Ing. Vojtechom Binderom, znalcom v odbore geodézie a kartografie a súdnym znalcom vyhotovený preklad maďarského textu rozsudku Súdnej stolice Turčianskej Župy z 1. júna 1870.

Súdny spis sp. zn. 11 C 142/96 odoslaný 5. augusta 1998 Krajskému súdu v Žiline bol do 25. augusta 1998 na tomto súde v súvislosti s nespokojnosťou žalobcu s vybavením jeho sťažnosti z januára 1998 na zbytočné prietahy v konaní okresného súdu. V odpovediach oboch súdov na sťažnosť žalobcu podanú podľa zákona Slovenskej národnej rady č. 80/1992 Zb. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky, štátnej správe súdov, vybavovaní sťažností a o voľbách prísediacich (zákon o štátnej správe súdov) v znení neskorších predpisov, je poukazované nielen na veľkú zaťaženosť sudcov na okresnom súde a slabé personálne obsadenie, ale aj na konanie navrhovateľa predlžujúce toto konanie, pretože „v priebehu konania dopĺňa svoju žalobu, žiada o zmenu petitu, pribratie nového účastníka konania, v dôsledku čoho je potrebné vykonať ďalšie dokazovanie“.

Žalobca 10. augusta 1998 doručil okresnému súdu návrh na zmenu návrhu na začatie konania podľa § 95 ods. 1 O. s. p. zo 7. augusta 1998 a žiadal ho, aby vyniesol rozsudok, podľa ktorého: „Odporcovia sú povinní vydať navrhovateľovi nehnuteľnosti v obci Sklené, k. ú. Sklené, tvoriace lesný celok s názvom Rovná hora, a to pozemky parcelné čísla (nasleduje ich taxatívny výpočet), ktoré sú podľa identifikácie Katastrálneho úradu - správy katastra v Martine č. 363/93 zo dňa 8. februára v užívaní odporcu v 1. rade, vrátane lesných porastov na týchto pozemkoch sa nachádzajúcich, a to do 3 dní od právoplatnosti rozsudku.“ Dôvodom tejto v poradí tretej zmeny návrhu žalobcom bol, ako sám uviedol, záver uvedený v znaleckom posudku Ing. Vojtecha Bindera, podľa ktorého vlastnícke právo mesta Kremnica k sporným pozemkom existuje, a preto má žalobca podať žalobu smerujúcu k ich vydaniu, teda žalobu na plnenie, nie na určenie.

Okresný súd dal 2. októbra 1998 pokyn súdnej kancelárii, aby v lehote jedného mesiaca doručila túto zmenu návrhu žalovaným so žiadosťou o vyjadrenie sa k nej. Medzitým mesto Kremnica (žalobca) listom z 24. novembra 1998 doručilo okresnému súdu listinu označenú ako „Predloženie aktuálnej identifikácie, upresnenie predmetu žaloby a čiastočné späťvzatie návrhu podľa § 96 ods. 1 O. s. p. - kde sa

žiada o určenie vlastníctva k pozemkom (po pripustení zmeny návrhu súdom zo 7. augusta 1998) pôjde už len o vydanie pozemkov ...“ tieto v podaní konkrétne uviedol.

K zmene petitu - smerujúcej k vydaniu veci sa vyjadril odporca v 1. aj v 2. rade s uvedením dôvodov, pre ktoré by okresný súd nemal zmenu návrhu pripustiť.

Na návrh žalobcu vydal okresný súd predbežné opatrenie - uznesenie sp. zn. 11 C 142/96 z 22. decembra 1998, v ktorom len žalovanému v 1. rade uložil zákaz nakladať s nehnuteľnosťami (uvedenými vo výroku uznesenia), až do právoplatného rozhodnutia vo veci a Okresnému úradu, odbor katastrálny, Turčianske Teplice uložil, aby dňom vydania tohto predbežného opatrenia nevykonal vklad vlastníctva (zmeny) vyššie uvedených nehnuteľností, a to až do zániku predbežného opatrenia. Žalovaný v 1. rade podal proti tomuto uzneseniu včas odvolanie, na základe ktorého Krajský súd v Žiline uznesenie zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie.

Vo februári 1999 uplatnili žalovaní námietku zaujatosti proti konajúcemu sudcovi, o ktorej Krajský súd v Žiline rozhodol do mesiaca tak, že námietke nevyhoviel.

Od vydania predbežného opatrenia obaja účastníci predložili súdu viacero dôkazných prostriedkov na obsah svojich tvrdení.

II.

Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov súdom alebo iným orgánom (čl. 48 ods. 2 prvá veta ústavy v spojení s čl. 46 ods. 1 ústavy) je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorom sa nachádza osoba (účastník konania pred súdom alebo iným orgánom) domáhajúca sa rozhodnutia. Samotným prerokovaním veci na súde alebo inom orgáne sa právna neistota neodstráni, ale k vytvoreniu želaného stavu, t. j. stavu právnej istoty dochádza až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného orgánu, prípadne až vykonaním práva, o ktorom bolo takto rozhodnuté, ak výkon rozhodnutia bol súdom (exekútorom) nariadený. Obsah základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov

sa teda nevyčerpáva len rozsahom (procesných) úkonov vykonaných súdom (iným orgánom), ktorý je oprávnený o veci rozhodnúť.

Jedným z kritérií, ktoré ústavný súd posudzuje pri rozhodovaní o porušení základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, je kritérium ochrany tohto základného práva účastníka v konaní pred všeobecnými súdmi, prípadne inými orgánmi. Občiansky súdny poriadok i Správny poriadok upravujú právo účastníka konania dožadovať sa nápravy v prípadoch, ak tieto orgány neuskutočňujú konanie rýchle a účinne.

Zákon č. 335/1991 Zb. o súdoch a sudcoch umožňuje podať sťažnosť na orgány štátnej správy súdov a podrobnosti o nich, ako aj postup pri ich vybavovaní upravuje osobitný zákon, ktorým je zákon Slovenskej národnej rady č. 80/1992 Zb. o štátnej správe súdov. Účelom práva podať sťažnosť na prietahy v konaní je poskytnutie možnosti súdu, aby sám odstránil protiprávny stav zapríčinený porušením základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov. Ústavný súd zásadne skúma, či sa navrhovateľ účinne domáhal ochrany tohto základného práva v konaní pred všeobecnými súdmi prostriedkami, ktoré sú mu dostupné, a tým je aj spomínaná sťažnosť (I. ÚS 47/96, I. ÚS 1/97, I. ÚS 49/98, I. ÚS 33/99).

Navrhovateľ podnetu (mesto Kremnica) uplatnil svoje právo upravené v § 6 ods. 1 zákona č. 335/1991 Zb. o súdoch a sudcoch v spojení s § 17 ods. 1 zákona Slovenskej národnej rady č. 80/1992 Zb. o štátnej správe súdov a podal 14. januára 1998 sťažnosť predsedovi Okresného súdu v Martine, ktorou sa dožadoval urýchlenia konania vo veci sp. zn. 11 C 142/96 s poukázaním, že od doručenia žaloby na tento súd 22. augusta 1995 sa uskutočnili len dve pojednávania (12. júna 1996 a 5. marca 1997). Sťažnosť bola podpredsedníčkou okresného súdu označená za neopodstatnenú z dôvodu, že žaloba nebola úplná, a preto bola vedená v registri Nc, a tiež z dôvodu opakovanej zmeny žaloby zo strany žalobcu i návrhu na rozšírenie účastníkov konania. Ďalším dôvodom bolo podľa okresného súdu neúmerne vysoké pracovné zaťaženie konajúceho sudcu. Navrhovateľ nesúhlasil s argumentmi podpredsedníčky okresného súdu, a preto podal 6. marca 1998 sťažnosť predsedovi Krajského súdu v Žiline. V odpovedi predseda tohto súdu priznal prietahy v konaní okresného súdu (odôvodnil ich veľkou zaťaženosťou sudcov tohto súdu i slabým personálnym

obsadením), ale príčinu týchto prietáhov v konaní vidí aj v správaní sa sťažovateľa, „nakoľko v priebehu konania doplní svoju žalobu, žiada o zmenu petitu, pribrat' nového účastníka“, v dôsledku čoho je potrebné vykonať ďalšie dokazovanie zo strany vec pojednávajúceho a rozhodujúceho súdu.

Ústavný súd vyhodnotil aj toto kritérium ochrany základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a okrem podania sťažnosti i to, akou mierou sa o jeho ochranu pričínil sám účastník konania (žalobca), prípadne akou mierou prispel on sám k tomu, že konanie sa predĺžilo.

O neúplnom návrhu (žalobe) svedčí jeho zapísanie do registra Nc, avšak o tejto skutočnosti nebol žalobca informovaný a až po jeho urgencii listom z 3. januára 1996 doručeným okresnému súdu 8. januára 1996, prečo súd nekoná, bolo vytýčené prvé pojednávanie s tým, že nedostatky žaloby budú odstránené na tomto pojednávaní. Opakovaná zmena petitu žaloby, prípadne čiastočné späťvzatie návrhu na rozhodnutie súdu i návrhu na rozšírenie nového účastníka zo strany žalobcu sú úkony, ktoré podliehajú schváleniu konajúceho súdu. Ak teda súd súhlasil s takýmto konaním žalobcu (opak navrhovali žalovaní), nemohol mu dodatočne vyčítať, že jeho úkony si vyžadovali ďalšie dokazovanie zo strany súdu a toto jeho chovanie vidieť ako príčinu tých prietáhov v konaní, ktoré by bolo možné označiť za „zbytočné“, vyvolané správaním sa navrhovateľa (v konaní pred okresným súdom žalobcu).

Ústavný súd pri posudzovaní priameho vplyvu správania sa navrhovateľa na dĺžku konania ako jedného z kritérií, ktoré môže spôsobiť spomalenie postupu súdu v konaní, skúmal, či súd má nielen možnosť, ale aj povinnosť využiť procesné prostriedky na ukončenie veci v primeranej lehote. Ak by teda prietahy v konaní bolo možné pripísať aj na vrub účastníka, nevyklučuje to a priori zodpovednosť štátu za to, že o právach účastníka konania rozhoduje tak, ako je primerané povahe veci, teda, ak ide o zbytočný prietah zapríčinený práve nečinnosťou súdu. Ústavný súd tento právny názor vyjadril už vo svojom rozhodnutí sp. zn. I. ÚS 47/96. Takýto názor zastáva aj Európsky súd pre ľudské práva v Štrasburgu (ďalej len „Súd pre ľudské práva“), keď v podobnom prípade vo veci König (séria A, č. 27) konštatoval, že zodpovednosť štátu vzniká, ak v konaní okrem prietáhov spôsobených účastníkom konania nastanú aj iné prietahy, ktoré možno pripísať štátnym orgánom ako zbytočné.

Opakované zmeny návrhu žalobcu na rozhodnutie okresného súdu, návrhu na pribratie nového účastníka konania i čiastočné späťvzatie žaloby okresný súd akceptoval, hoci mu zákon (O. s. p.) umožňuje rozhodnúť o tom, či s týmito zmenami v priebehu konania (okrem späťvzatia žaloby) súhlasí alebo nie. Ak však okresný súd umožnil navrhovateľovi (žalobcovi v konaní pred okresným súdom) takto sa správať, potom za prípravu a rýchle vedenie konania je aj po týchto zmenách zodpovedný okresný súd. Na podporu tohto záveru ústavný súd poukazuje aj na rozhodnutie Súdu pre ľudské práva vo veci Capnano (séria A, č. 119).

S ohľadom na uvedené ústavný súd nezohľadnil námietku okresného súdu, že zbytočné priťahy v konaní sp. zn. 11 C 142/96 spôsobil aj navrhovateľ svojím už spomínaným správaním, lebo aj keby týmto spôsobil predĺženie konania vo veci, nemožno ho hodnotiť ako „zbytočné“, ale naopak, pre vyriešenie veci zrejme potrebné, ak aj súd, ako už bolo spomenuté, všetky zmeny návrhu i pribratie nových účastníkov do konania pripustil, hoci, ak sa domnieval, že sú neodôvodnené, tak urobiť nemusel, čo mu O. s. p. umožňuje.

Pri hodnotení postupu okresného súdu v konaní sp. zn. 11 C 142/96 v súvislosti s namietaným porušením základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priťahov ústavný súd vzal do úvahy tie ustanovenia O. s. p., ktoré upravujú rýchlu a účinnú ochranu práv, o ktorých súd rozhoduje (§ 6), povinnosti predsedu senátu, ak podanie je nesprávne alebo neúplné (§ 43 ods. 1), postup súdu, bez ďalších návrhov účastníkov aj pri ich neúčasti na pojednávaní (§ 101 ods. 1 a 2), povinnosti predsedu senátu, aby vec bola rozhodnutá pokiaľ možno na jedinom pojednávaní (§ 114 ods. 1) a dôvody možného odročenia pojednávania (§ 119 ods. 1). Z týchto ustanovení vyplýva, že prípravu pojednávania treba chápať ako všetku činnosť súdu od začatia konania vrátane štúdia spisu, odbornej prípravy na riešenie veci, odstraňovania nedostatkov návrhu (žaloby) a posúdenia (zváženia) opatrení, ktoré vzhľadom na okolnosti konkrétneho prípadu bude nutné a účelné vykonať pred nariadením pojednávania.

Na Okresnom súde v Martine sa vo veci sp. zn. 11 C 142/96 od podania žaloby 22. augusta 1995 uskutočnili štyri pojednávania. Prvé pojednávanie sa uskutočnilo až po prevedení žaloby do registra úplných podaní, ku ktorému došlo 15. mája 1996, pričom ani zo spisu nevyplýva, že by bol žalobca (v konaní pred ústavným súdom

navrhovateľ) predtým súdom vyzvaný na odstránenie väd žaloby a malo byť podľa záznamu sudcu uvedenom v súdnom spise odstránené na prvom pojednávaní o veci. Okresný súd ešte pred prvým pojednávaním poslal na vyjadrenie neúplnú žalobu odporcovi (3. októbra 1995), ktorý mu vyjadrenie k nej doručil 14. októbra 1995. Na opakované urgencie žalobcu (mesta Kremnice) okresný súd určil prvé pojednávanie na 29. máj 1996, teda 9 mesiacov po doručení žaloby, čo je neprimeraná doba, najmä ak dovtedy nevyužil ani ustanovenie § 43 ods. 1 O. s. p., podľa ktorého predseda senátu vyzve účastníkov, aby sa nesprávne alebo neúplné podanie opravilo alebo doplnilo s poučením, ako treba opravu alebo doplnenie urobiť.

Prvé pojednávanie sa uskutočnilo bez prítomnosti účastníkov, keď pred pojednávaním určeným na 29. máj 1996 mu bolo doručené ospravedlnenie žalovaného. Okresný súd ospravedlnenie neuznal. V tento deň bolo okresnému súdu doručené aj stanovisko žalobcu k vyjadreniu odporcu k jeho žalobe.

Druhé pojednávanie bolo 12. júna 1996 za prítomnosti účastníkov a ich zástupcov, na ktorom sa predseda súdu pokúsil o mimosúdne urovnanie sporu, avšak bezvýsledne. Po vyjadrení žalobcu, že žalobu doplní o nového účastníka, a to štát (Slovenskú republiku) a po tom, čo žalovaný spochybnil vlastníctvo k niektorým nehnuteľnostiam (z čoho vznikla žalobcovi povinnosť predložiť ďalšie dôkazy na preukázanie vlastníctva k nim), súd odročil konanie na neurčito. Lehotu na doplnenie žaloby však určil 3 týždne, a preto nič nebránilo tomu, aby určil aj termín ďalšieho (v poradí tretieho pojednávania), najmä ak žalobca svoju povinnosť splnil už 8. júla 1996, aj keď petit žaloby zúžil len na určenie vlastníctva označených nehnuteľností. Súd nekonal vo veci ďalších 8 mesiacov a tretie pojednávanie určil (na urgenciu žalobcu) až na 19. február 1997. Na tomto pojednávaní konal za účasti žalobcu a jeho zástupcu; ospravedlnenie žalovaného v 1. rade (Vojenské lesy a majetky, š. p., Pliešovce) neuznal, a nevyhovel jeho žiadosti o odročenie pojednávania z dôvodov zaneprázdnenosti zástupcu žalovaného. Žalovaný v 1. rade však v deň pojednávania (19. februára 1996) doručil okresnému súdu vyjadrenie k upravenej žalobe žalobcu z 26. júna 1996 (doručenej okresnému súdu 8. júla 1996), a žiadal v ňom žalobu zamietnuť v celom rozsahu, „lebo žalobca sa dožaduje určenia vlastníckeho práva, hoci by mal s ohľadom na jeho tvrdenia, že je vlastníkom označených nehnuteľností, žiadať už len ich vydanie, teda podať žalobu na plnenie. Toto pojednávanie

(z 19. februára 1997) bolo odročené a ďalší termín v poradí štvrtého pojednávania bol určený na 5. marec 1997; na ňom sa zúčastnili všetci účastníci a ich zástupcovia. Až pred týmto pojednávaním bolo žalobcovi krátkou cestou doručené spomínané vyjadrenie žalovaného z 19. februára 1996, hoci okresnému súdu nič nebránilo doručiť mu ho ešte pred týmto pojednávaním v záujme jeho kvalitnej prípravy, pretože reakcia zástupcu žalobcu bola taká, že žiadal, aby súd konal nie o zmenenej, ale o pôvodnej žalobe a jej petite. Súd pripustil na tomto konaní zmenu účastníkov a precizáciu žalobcu tak, že účastníkom v 2. rade je Slovenský štát zastúpený Ministerstvom obrany Slovenskej republiky. Toto v poradí štvrté konanie z 5. marca 1997 bolo odročené na neurčito a ďalšie sa neuskutočnilo, čo ústavný súd zistil v apríli 1999 zo súdneho spisu sp. zn. 11 C 142/96. Možno tiež konštatovať, že odvtedy okresný súd nebol dostatočne činný, pretože až 7. mája 1998, teda po vyše roku od pribratia druhého účastníka do konania, vyzval žalobcu, aby mu doručil prílohy uvedené v žalobe, čo žalobca bez meškania urobil.

Ďalším kritériom pre posúdenie porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je povaha veci, o ktorej sa rozhoduje, najmä jej právna a skutková zložitosť. Táto sa posudzuje podľa skutkového stavu veci a platnej právnej úpravy relevantnej pre rozhodovanie o veci (II. ÚS 26/95, II. ÚS 40/97). Zložitosť veci nemôže byť pripisovaná súdu ako dôvod pretrvávania právnej neistoty účastníka vtedy, ak priebežne robí úkony prispievajúce k vysporiadavaniu sa so skutkovou a právnou zložitou veci. Uplatňovanie vlastníckeho práva k historickému lesnému majetku a rozhodovanie o ňom takouto vecou nepochybne je. Ako je z obsahu súdneho spisu zrejmé, aktivitu na odstránenie skutkových a právnych problémov súvisiacich so zložitou prejednávanej veci vyvinuli najmä účastníci konania, osobitne žalobca, ktorý (aj keď je potrebné, aby v konaní preukázal svoje práva, o ktoré sa súdi) zadovážil sám také dôkazné prostriedky, akými sú znalecký posudok znalca z odboru geodézie i preklad historickej listiny - rozhodnutia Súdnej stolice Turčianskej župy z r. 1870. Okresný súd naopak pri odstraňovaní zložitosti veci svojimi úkonmi dostatočne aktívny v tomto smere nebol, čo vyplýva z jeho úkonov i z chronológie súdneho spisu. Napriek zložitosti veci konanie okresného súdu bolo pomalé a neúčinné, najmä s ohľadom na dĺžku doby medzi jednotlivými pojednávaniami a prípravou ďalších pojednávania. Nedostatky v príprave konania boli

zrejme aj z toho, že vyjadrenie žalovaných k návrhu na zmenu žaloby, ktoré súdu doručil žalovaný, mu bolo doručené tesne pred pojednávaním a v súvislosti s tým došlo k ďalšej zmene petitu žaloby, v dôsledku čoho súd odročil konanie na neurčito. Najmä v období od 5. mája 1997 sa okresný súd riešením skutkovej a právnej zložitosti veci nezaoberal v dostatočnej miere, keď sa viac spoliehal na dôkazné prostriedky účastníkov, ktoré priebežne nevyhodnocoval, hoci mu boli doručené 6. apríla 1998.

S ohľadom na zistený skutkový stav v konaní o veci sp. zn. 11 C 142/96 pred Okresným súdom v Martine ústavný súd skonštatoval, že právo navrhovateľa (mesta Kremnice) na prerokovanie jeho veci bez zbytočných prietáhov bolo porušené.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 22. septembra 1999

JUDr. Tibor Š a f á r i k
predseda senátu